

Francis Macdonald Cornford

PLATON'UN EPİSTEMOLOJİSİ

THEAİTETOS VE SOFİST ÇEVİRİSİ VE AÇIKLAMASI

Çeviri: Ahmet Cevizci

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
GİRİŞ.....	17
THEAİTETOS	35
142A - 143C. Giriş Diyalogu.....	35
Ana Diyalog.....	38
143D - 151D. Giriş Konuşması.	38
I – Algının Bilgi Olma Savı.....	53
151D - E. Theaitetos bilgiyi algıyla özdeşleştiriyor.	53
151E - 152C. Theaitetos'un bakış açısının Protagorasçı öğretiyle diyalektik birleşimi.	54
152C - 153D. Herakleitosçu akış öğretisiyle diyalektik birleşim.	62
153D - 154B. Duyu - nesneleri ve algılayan kişinin doğasına ilişkin başlangıç açıklaması.	66
154B - 155D. Biçim ve Sayıyla ilgili kimi bilmeceleler.....	69
155D - 157C. Duyu-algısının doğasına ilişkin kuram.....	75
157C - D. Theaitetos algı kuramını kabul ediyor.....	81
157E - 160E. Algının yanılmaz olma savı.	83

160E - 161B.	Ara eleştiri başlıyor.....	91
161B - 163A	Protagoras'a karşı kimi itirazlar.	93
163A - 164B.	Yalın bir Algılama Bilme özdeşliğine itirazlar.	96
164C - 165E.	Sokrates Protagoras'ı savunmayı üzerine alıyor.	100
165E - 168C.	Protagoras'ın savunması.	103
169D - 171D.	Tüm yargılara genişletilmiş olduğu biçimiyle, Protagorasçı öğretinin eleştirisi.	114
171D - 172B.	Sorunun yeniden ortaya konması: Bilgenin üstünlüğü nerede yatmaktadır?	119
172B - 177C.	Konu dışı söz: Felsefe Retorik karşıtlığı.....	121
177C - 179E.	Protagoras'ın savunmasının çürütülüşü.	131
179C - 181B.	Parmenides'in her tür devinim ve değişmeyi yadsıyan teziyle karşılaştırıldığında Heraklitosçu ekstrem bakış açısı.....	134
181B - 183C.	Ekstrem Herakleitosçuluğun eleştirisi.	139
183C - 184B.	Ara. Sokrates Parmenides'i eleştirerek istemiyor.....	146
184B - 186E.	"Algı bilgidir." tezi en sonunda çürütülür.....	147
II. Doğru Yargının Bilgi Olma Savı.....		156
187A - C.	Theaitetos Doğru Yargının bilgi olma savını ortaya koyuyor.	156
187C - E.	Yanlış Yargı nasıl olanaklıdır?.....	157
187E - 188C.	Bir şeyin (bilinen ya da bilinmeyen) bir başka şey (bilinen ya da bilinmeyen) olduğunu düşünmek olarak Yanlış Yargı.	159
188C - 189B.	Var olmayan şeyi düşünme olarak Yanlış Yargı.....	162
189B - 190E.	Bir şeyi bir başka şeyle karıştırmak olarak Yanlış Yargının olanaksızlığı.	165

190E - 195B.	Bir sınıf yanlış, belleği hesaba katmakla açıklanabilir. Balmumundan Levha.....	169
195B - 196C.	Genelde Yanlış Yargı, bununla birlikte, algının düşünceye uygun gelmeyişi olarak tanımlanamaz.	178
196D - 199C.	Algı içermeyen yanlış yargılar temin etmek üzere, Bellek bir Kuşlukla karşılaştırılır.	182
199C - 200D.	Yanlış Yargıya ilişkin bir açıklama olarak, “bilgi parçalarını karıştırma”nın yadsınması.	189
200D - 201C.	Sonuç: Bilgi Doğru İnanç olarak tanımlanamaz.	195
III. Kendisine Bir Rapor ya da Açıklamanın Eşlik Ettiği Doğru İnancın Bilgi Olma Savı.....		
201C - 202C.	Sokrates bu kuramı, duyduğu biçimiyle dile getiriyor.....	197
202C - 206C.	Kuram, öğeleri bilinemez kıldığı için eleştirilir.	202
206C - E.	“Açıklama”nın üç olanaklı anlamı. (1) Düşüncenin konuşmada dile getirilmesi (uygun değil).....	212
206E - 208B.	(2) Yalınç Parçaların sayılması. Bu, doğru bir fikri bilgiye dönüştüremeyecektir.....	214
208B - 210B.	Ayrırcı bir özelliğin ortaya konması. Bu da doğru bir fikri bilgiye dönüştüremeyecektir.	217
210B - D.	Bilgiyi tanımlamaya yönelik tüm girişimler başarısızlıkla sonuçlanmıştır.....	223
SOFİST		225
216 - 218D.	Giriş konuşması	225
218D - 221C.	Olta ile balık tutan kişiyi tanımlayan tanımlayıcı bölme.....	232

Sofisti tanımlayan yedi Bölme	234
221C - 223B. I. Bölme Avcı olarak Sofist.....	236
223C - 224E. II-IV. Bölmeler. Satıcı olarak Sofist.	237
224E - 226A. V. Bölme. Didişimci.	238
226A - 231B. Sokrates'in kendisinin Katartik Yöntemi.	241
Toplama ve Bölme Yöntemleri.....	249
231B - 235A, "Görüntü-yaratma" cinsine götüren inceleme.....	255
235A - 236C. Görüntü yaratmanın iki türe bölünmesi.....	265
236C - 237B. Konuşmada ve düşünmede, gerçek olmayan görünüşler ve yanlışlık problemlerinin dile getirilmesi.....	269
I. Gerçeklik ve Görünüş Dünyaları	274
237B - 239C. (a) Gerçeklikten tümüyle yoksun olan.....	275
239C - 242B. (b) Eidolonun tanımı ve Yanlış Önerme ve Yanlış İnanç Problemi.	282
242B - 244B. Tümüyle Gerçek olan. "Gerçek" ne anlama gelir?	291
244B - 245E. Parmenides'in Bir olan Gerçek Varlığına ilişkin eleştiri.	297
245E - 246E. Tanrıların ve Devlerin Savaşı: İdealistler ve Materyalistler.	307
246E - 248A. Gerçek olanın, materyalistlerin kabulüne sunulan bir özelliği.....	313
248A - 249D. İdealistler gerçekliğin bazı değişen şeyleri de içerdiğini teslim etmelidirler.	322
249D - 251A. Geçiş. İdealist "gerçek"le neyi kastetmektedir?.....	335

II. Formların Birleşimi ve Olumsuz Önermeler Problemi.....	339
251A - C. Bireysel bir şeyin nasıl olup ta birçok ismi olabileceği biçimindeki saçma sorunun dışlanması.	341
251C - 252E. Bazı Formların birleşeceklerinin, buna karşın diğerlerinin birleşmeyeceklerinin kanıtlanması.	344
252E - 253C. Felsefi tartışmanın dokusu.....	351
253C - 254B. Diyalektik bilimine ilişkin betimleme.	354
Formlar Dünyasının Yapısı	361
254B - D. En önemli Formlardan, örnekleme amacıyla seçilmiş üç Form: Varoluş, Devinim ve Dinglilik.	368
254D - 255E. Bu üçünden ayrı olan ve Formların hepsine yayılan diğer iki Form: Aynılık ve Farklılık.....	377
255E - 257A. Beş Formu içeren doğru önermeleri yeni baştan gözden geçirme “var olan”ın bir anlamda “var olmadığı”nı savlayan bir dizi önerme bulunduğunu gösterir.....	385
257B - 258C. “Var olmayan”ın bir anlamda “var olduğu”nu savlayan bir dizi doğru önerme vardır.....	390
258C - 259D. Sonuç: Parmenides’in “var olan”ın herhangi bir anlamda var olmayan olamayacağı ve “var olmayan”ın herhangi bir anlamda var olan olamayacağı biçimindeki dogmasını çürüttük.	397
III. Yanlış Konuşma ve Düşünme.....	402
259D - 261C. Problemin ortaya konması.	402
261C - 262E. Her önerme ayrı cinsten (heterojen) öğelerden (isim ve fiil) oluşan bir komplekstir.	409
262E. Her önerme bir şey hakkındadır ve, ya doğru ya da yanlıştır.	415

262E - 263B.	Doğru önerme tanımı.....	416
263B - D.	Yanlış önerme tanımı.	419
263B - 264B.	Yargı, yalın bir biçimde ağızdan çıkarılmamış önerme olduğuna göre, Yanlış yargı ve Yanlış “görünme” olanaklıdır.	428
264B - D.	Geçiş, bu sonuçlarla kendisine bir ara verilen Görüntü-yaratma Bölmesi arasında bir bağ kurma.	431
264B - 268D.	Bölme VII. Görüntü-yaratıcısının bir türü olarak Sofist.....	436

ÖNSÖZ

Yaklaşık on bir yıl kadar önce, yayıncım bu diziye katkıda bulunmamı istediği zaman, metne eşlik eden bir yorumla birlikte, *Theaitetos*'un bir çevirisini sundum; buna daha sonra *Sofist*'i ekledim. Bu arada kitap, benim gerçekleştirdiğimden daha fazlasını taahhüt eder görünen *Platon'un Bilgi Kuramı* başlığıyla ilan edildi. Amacım Platon'un hâlâ canlı bir ilginin odak noktası olmaya devam eden iki başyapıtını, Yunanca metni kolaylıkla okuyamayacak olan felsefe öğrencileri için okunabilir hâle getirmekti. Varolan çevirilere ve baskılara ilişkin bir çalışma, diyaloglarla daha önceden tanışık olan Platon uzmanlarının, hoş karşılanabilir bir nitelikte olan yeni bir yorumu bulabilecekleri umudunu da teşvik etti. Yeni bir yorumdur, çünkü anlaşılması daha güç yerlerde, çıplak bir çevirinin, o da anlaşılırsa eğer, yanlış anlaşılacağı hemen hemen kesindir.

Bu tehlike, çağımızın birinci sınıf bir düşünüründen yapılacak bir alıntıyla örneklenebilir.

“Olgunluk döneminin bakış açısı içinde, varlığın tanımının katışık olmayan bir biçimde güç olduğuna inanıyorum önerisini öne süren Platon'du. Bu öneri İçkin Yasa öğretisinin başlangıcıdır.”¹ Dr. Alfred North Whitehead burada Benjamin Jowett'in çevirisinden

¹ A. N. Whitehead, *Adventures of Ideas* (1933), s. 165. Dr. Whitehead'ın kendi felsefesini çok derinden etkilemiş olan ustayı temelde yanlış anladığını önermiyorum, ancak yalnızca çok derinlikli bir düşünürün bir çeviri tarafından yanlış yola sokulabileceğine işaret ediyorum.

alıntı yapmaktadır. Okuyucu *Sofist*'te yer alan bu pasaja bakacak olursa, sözcüklerin şöyle çevrildiğini görecektir: “Gerçek şeyleri ayıracak bir özellik olarak onların güçten başka hiçbir şey olmadıklarını öneriyorum.”² Gerçek şeylerin bir özelliği bir “varlık tanımı” olmayabilir. Bu özellik bununla birlikte, Elealı Yabancı tarafından onun gerçek şeylere ilişkin olarak ortaya koyduğu elle tutulabilirlik özelliğinde bir ilerleme diye sunulur. Materyalist “içinde bulundukları anda sunacak daha iyi bir önerisi olmadığı için” onu kabul eder. Yabancı Theaitetos’un ve kendisinin bu konu üzerindeki düşüncelerini daha sonra değiştirebileceğini ekler. Platon burada kesinlikle bir “varlık tanımı” vermez. Bu kadarı dakik bir çeviriden çıkartılabilir; ancak “güç” sözcüğü hâlâ açıklanmaya gereksinime duyar. O “kuvvet”, “kudret”, “Möglichkeit”, “puissance de relation” olarak çevrilmiştir. *Dynamis* sözcüğünün Platon’un zamanındaki ve Platon öncesindeki tarihine ilişkin belli bir açıklama olmaksızın, modern felsefenin terimlerine aşına olan bir öğrenci için pekâlâ yanlış bir izlenim uyandırabilir.

Bu türden güçlükleri karşılamak için, metnin oldukça yoğun olan bölümlerinden sonra, Platon’un gerçekte neyi kastettiğini ve usamlamanın bu bölümünün usamlamanın (argümanın) geri kalanıyla nasıl bir ilişkisi bulunduğunu bulgulamayı amaçlayan bir yorumu araya soktum. Platonik bir diyalogun yaşayan bedenini açımamaya karşı her zaman birtakım itirazlar yapılagelmiştir. Hiçbir yazar Platon’un bir usamlamanın katı ve anlaması güç yapısını, kendisinde her bir düşüncenin ileri sürdüğü önerinin önceden tasarlanmamış bir sonucu izlercesine ortaya çıkar görüldüğü bir karşılıklı konuşma sürecinin akan satırlarının arkasına gizleyen ustalığına yaklaşmadı. Bununla birlikte Platon’un olgunluk döneminde yazdığı bu diyaloglarda, kemikler kendilerini deri yoluyla acık seçik olarak gösterir ve Platon bizim arkada ellerimizi kavuşturmuş olarak kendisinin sanatına hayranlık beslememiz yerine, anlamına nüfuz etmemizi ister gibidir. Okuyucuya gereksindiği zaman, gereksindiği

² MSS’de yer aldıkları biçimiyle sözcüklerin kuruluşu karanlık ve güç olduğu için, aslında bu çevirinin kendisi de kuşkuludur.

yerde, gereksindiği bilişi verecek, aralara sıkıştırılmış bir yorum, bu türden bir bilişi başlangıçtaki bir girişe ve sonuçtaki notlara istif etmek biçimindeki alışılmış plana yeğleyebilir. Bir kitabı aynı anda üç yerden okumak zorunda kalmamızın nedeni açık değildir. Elinizdeki bu kitap, her durumda, okuyucuya Platon'un metinlerini doğrudan doğruya okuma olanağı vermek için tasarlanmıştır.

Çeviri, ondan ayrılmak için nedenler verdiğim ya da büyük bir olasılıkla ya da kesinlikle çarpıtılmış olan pasajlar için önerdiğim düzeltmelerin bulunduğu yerler dışında, Burnet'in yayınladığı Yunanca metni izler. Platon'un belli bir eğitim görmüş kişiler arasında geçen karşılıklı konuşmanın akıcı dilini korumak ve bir sözcüğün teknik bir terim olarak katılaşp kalmasına izin vermeye karşı çıkmak biçimindeki kendi uygulamasını izlemeye çalıştım. Yorum Platon'u kendi yapıtlarından ve seleflerinin ve çağdaşlarının yazılarından yorumlamaya ve modern felsefenin yanıltıcı jargonundan olanaklı olduğu ölçüde kaçınmaya çalışır, "öznellik" (*subjektivizm*), "görecilik" (*relativizm*), "duyumculuk" (*sensationalism*) gibi terimler, tanımlandıkları zaman bile, düşüncenin, bu örnek akıcılık elden ele geçtikçe gözden kaybolan, muğlaklıklarını gizler. Cahil ya da bilgisiz görünmek pahasına, kabul edemediğim yorumları çoğunlukla atlardım. Dipnotları diğer Platon yorumcularına duyduğum şükranları dile getiren notlarla da yüklemedim. Bana büyük bir yorum sağlayan çalışmalar arasında Campbell'n yayınlarını Apelt'in (tam bibliyografyalar içeren) çevirilerini; Bay Dies'in Collection des Universites de France'da yer alan yayınlarını; E. Stolz'ın *Die Behandlung des Erkenntnisproblems bei Platon* (Halle, 1908), J. Stehzel'in *Entwicklung der platonischen Dialektik* (Breslau, 1917), C. Ritter'in *Neue Untersuchungen über Platon* (München, 1910), V. Brochard'ın *Etudes de philosophie ancienne* (Paris, 1912) adlı yapıtlarını ve John Burnet ve Profesör A. E. Taylor'un ünlü yapıtlarını sayacağım.

F. M. Cornford
Cambridge, 1934